

Рада Левкова (Велико Търново, България)

**Анна Михина, Антропонимия българской диаспори
Северного Приазовья, Велико Търново, изд. на ВТУ, 2014, 607 с.**

РЕЦЕНЗИЯ

„Антропонимия българской диаспори Северного Приазовья” с автор Анна Ф. Михина излиза от печат през 2014 г. Издадена е от УИ „Св. св. Кирил и Методий” със съдействието на Центъра по българска ономастика „Проф. Николай Ковачев” при ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”.

Книгата се състои от предговор, автобиографична справка, списък на съкращенията, четири глави, заключение, списък на архивните източници, списък на информаторите, литература, речници, приложения.

В **предговора** авторката описва целите, които си е поставила при написването на книгата, и източниците с антропоними – документи и анкети. Дава се и информация за приложенията.

Частта **„От автора”** описва избора на темата и пътя, който авторката извървява, докато пише книгата, предава емоциите ѝ, дължащи се на факта, че самата тя е българка. Включен е и кратък текст, озаглавен **„От спомените на майка ми”**.

Първа глава характеризира източниците с антропоними. Това са: материали от преброяване на населението от 1835 г., официални църковни регистри за раждания и кръщавания, бракосъчетания, смърт, документи за притежание на земя от 1872 г., ведомост на Константино-Еленската църква в село Софиевка, Бердянски окръг, Таврическа епархия от 1900–1905 г., ведомост за внасяне на застраховки от 1920 г., регистрационни книги за актове на гражданско състояние от съветския период (1917-1990 г.), книги на домакинства, анкети от теренни експедиции. Авторката прави анализ на антро-

понимите – на антропонимните модели и антропонимните формули, на използването на календарни и народни имена (пожелателни и защитни), привежда примери от речниците на Н. Ковачев и Ст. Илчев. Подходът при изследването на антропонимите в различните документи не е идентичен заради спецификата на самите документи. Анализът на антропонимите в някои от документите включва описание на честотността на мъжките и женските лични имена и фамилните имена. Прави се анализ и на фамилните и бащините имена – например някои български фамилни имена имат фонетични, ортографски и словообразователни варианти. Дава се информация за факта, че понякога за идентифицирането на дадено лице не са достатъчни личното, бащиното и фамилното му име и тогава в документите в скоби е отбелязано и семейно-родово прозвище. Някои документи позволяват да се проследи динамиката на личните имена в синхронен и диахронен план.

Втора глава е посветена на преселението на българите в Украйна (Запорожка област). Авторката цитира документи със статистически данни относно броя на българите в СССР, установен при преброяването през 1979 г. Привежда подробни исторически данни за преселването на българите в Украйна, подкрепени с позовавания на К. Иречек (цитиран по П. Атанасов), Н. Державин, П. Атанасов, В. Дякович, С. Пачев, Е. Хаджиниколова.

В трета глава се разглежда антропонимията на приазовските българи. В първата част от главата се анализират български мъжки лични имена от официални църковни регистри от 60-те години на XIX век до 30-те години на XX век. По семантика анализираните имена съответстват на използваните в България през XIX век – пожелателни, защитни, заклинателни, свързани с обичаи, по ден от седмицата, когато се е родило детето, по имена на растения, по названия на националности, календарни имена. Словообразователният анализ показва, че анализираните имена са типични за България, тъй като са били пренесени от там. Авторката отбелязва, че 70 мъжки имена (31,5%) не присъстват в речника на Н. Ковачев, най-вече това са антропоними, които отразяват предаването на отсъстващи в руския език български гласни, силната диалектна редукция на [o] в [y] в

източните български говори и някои други фонетични изменения. Михина открива, че някои от имената или техни варианти могат да бъдат открити в речниците на Й. Заимов и на Ст. Илчев.

Във втората част се анализират антропонимите от юридически документ от 1872 г., който удостоверява владението на 50 десетини (500 дка) земя от български бежанци в Русия. Мъжките имена в този документ са два вида – канонически и народни български имена. Народните български имена превъзхождат каноническите почти два пъти по брой. Каноническите имена пък се носят от два пъти повече носители. Относно каноническите имена авторката заключава, че те са типични за именника ни от втората половина на XIX в., като имат определена специфика. Тя от една страна отразява тенденцията за съхраняване на църковните лични имена, а от друга – към тяхната демократизация. Сравняването на мъжките лични имена от документа от 1872 г. с имената, които се срещат в същите села в съвременното, потвърждава извода за по-голямата архаичност на имената от 1872 г. – 52 имена вече отсъстват от списъците. Относно народните имена Михина стига до извода, че те са отражение на националната антропонимична система с присъщите за XIX в. лексикални, фонетични и словообразователни закономерности. Сравнението с речниците на Й. Заимов, Н. Ковачев и Ст. Илчев показва последователна тенденция за загуба на болшинството от мъжките лични имена след 100 години, развитие на новообразувани имена, употреба на форми на *-ий*, наличие на диалектни форми. Женските имена са само 28 за 41 носителки. Календарните са 15, а народните – 13. Само едно име не присъства в речника на Н. Ковачев – *Канана*.

В третата част на трета глава се разглеждат личните имена от официални документи на живеещите в селата, проучвани в периода 1980–1986 г. Анализирани са мъжките и женските имена в различни райони. Отбелязани са наблюдения за промяната в честотата на разпространение на някои имена. Прави се анализ на имената и в документ от с. Софиевка от 1944–1946 г.

В четвъртата част авторката прави анализ на антропонимите, които се срещат в сборника на Н. Кауфман „Народни песни на българите от Украинска и Молдавска ССР” от 1982. В сборника се срещат 310

мъжки лични имена. Повечето от тях са народни български имена, завършващи на гласна и съдържащи различни суфикси като -чо, -ко и др. След сравнение с речника на Ст. Илчев авторката открива имена, които липсват в него, но са засвидетелствани в сборника – това са почти половината от мъжките лични имена. Някои от тях са диалектни форми и затова не могат да бъдат открити в речника на Илчев. Михина прави подробен анализ на имената – на формата им, словосъчетания, в които се употребяват, други имена, с които се употребяват заедно. Прави се анализ на думите за роднински връзки, които се употребяват заедно с личните имена. В песните е отразена и традицията за избор на име – например, когато има голяма смъртност на децата в едно семейство, се избира защитно име. Други имена са свързани с обстоятелствата около намирането на изоставено дете, трети имена са пожелателни. В една и съща песен могат да бъдат употребени две-три форми на едно и също женско лично име, например *Ана – Анка, Вита – Витана, Милка – Милкана*. Авторката разделя тези двойки от лични имена на четири групи, в зависимост от суфиксите в тях: -ка, -ана, -чица, -ушка. Има и 13 тройки от лични имена, например *Ана – Анка – Анче, Калина – Калинка – Калинчица*. Авторката прави анализ на броя на употребените безсуфиксни имена и имена с различни суфикси. Най-често използваното женско име в сборника с народни песни е името *Рада*. От 250-те женски лични имена в песните 72 не са представени в речника на Ст. Илчев. Някои от тях са представени в речника само в мъжки вариант.

Петата част изследва функционирането на женските имена (по материали от теренни изследвания). Разнообразните видове от наименования на жените в българските села се обуславят от обективни фактори – дали жената е омъжена, или не, принадлежност към определена национална антропонимична система, запазване на традицията за избор на лично име, честотност на личното име и следователно, наличието на едноименност в семейството, рода, селото, комуникативната ситуация и естеството на разговора.

Четвърта глава разглежда антропонимните традиции на българите в Украйна. Първо са анализирани семейно-родовите прозвища. Наблюдават се триосновни, двuosновни и едноосновни. Прозвищата

не се вписват в официалните документи, но служат за идентификация, например, когато съвпадат лично, бащино и фамилно име. Освен това отговарят и на един много важен въпрос, не на въпроса „Кой си ти?“, а на въпроса „От кой род си?“. Личните имена, които се срещат в триосновните прозвища, са едни от най-честотните имена в България през XIX в., но авторката открива имена, залегнали в тях, които не могат да бъдат намерени в български антропонимични речници, тъй като отразяват звукови изменения на гласни и съгласни звукове и изменения на акцентологично, морфологично, словообразователно, семантично ниво и др.

Следва анализ на андронимите в българската диаспора в Приазовието. Авторката разкрива 5 вида андроними, които се срещат при неофициално общуване: еднословни, двусловни, трисловни, четирисловни и описателни. За идентификацията на омъжени жени се използват различни начини – андронимът може да е съставна част от антропонимна формула. Авторката прави анализ на различните начини и привежда множество примери. В края на XX и началото на XXI в. традицията омъжените жени да бъдат назовавани с андроним вече е отпаднала.

Следващата част от Четвърта глава анализира спецификата на неофициалните наименования в отделни села – Преслав, Вячеславка и Коларовка. Семейно-родовите прякори са анализирани по структура, значение, дума, от която са образувани. Наблюденията на авторката са, че традиционните за българите начини за идентификация са съхранени, но са развити и нови – с римски цифри, възможни само сред преселниците в Украйна. Авторката привежда свои тълкувания за някои от прозвищни фамилии.

Последната част е посветена на влиянието на чуждоезичното обкръжение върху българската антропонимия. Особено явно е въздействието на източнославянското обкръжение върху прозвищата. Руското и украинското езиково влияние се проявяват на лексикално, фонетично, словообразователно и синтактично ниво.

В **заключението** са изведени единадесет извода на базата на 260-те изследвани източника и 965-те анкетирани информанти.

В труда си „Антропонимия българской диаспоры Северного Приазовья” Анна Михина прави първото цялостно изследване на антропонимията на българите, живеещи в селата на Запорожка област в Украйна. Авторката подлага антропонимите на обстоен анализ, придружен със съответните изводи. Изследвани са антропоними не само на конкретни лица, а и такива в народни песни на българите от Украйна и Молдова (Молдавска ССР). Изследването е богато на примери, таблици, приложения. Авторката анализира антропонимите не само от гледна точка на словообразуването, а и от гледна точка на семантиката, функционирането им в речта и тяхната честотност. Трудът представлява принос към българската антропонимия и с откриването и анализирането на антропоними, които не са засвидетелствани в българските антропонимични речници.